Náučný chodník Hrebeňom Veľkej Fatry

Kraje:	Banskobystrický a Žilinský
Okresy:	Banská Bystrica, Martin a Ružomberok
Geomorfologická jednotka:	Veľká Fatra
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územia:	Národný park Veľká Fatra a národná prírodná rezervácia Suchý vrch
Prístup:	bus Turecká, Jednota a pešo 3,4 km s prevýšením 780 m (2,5 h) k severu po žltej turistickej značke smer Krížna (1 574 m n. m.)
Východisko:	nad Tureckou, rázcestie turistických značiek (Ž × M) Pod Líškou
Trasa:	nad Tureckou, turistické rázcestie Pod Líškou (1 390 m n. m.) – Líška (1 445 m n. m.) – Krížna (1 574 m n. m.) – Ostredok (1 596 m n. m.) – Chyžky (1 342 m n. m.) – Ploská (1 532 m n. m.) – Chata pod Borišovom (1 300 m n. m.)
Dĺžka, prevýšenie:	11 km, prevýšenie 360 m (opačným smerom 450 m)
Čas prechodu:	5 h
Počet zastávok:	9
Náročnosť:	náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, environmentálne, historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, letný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa je súbežná na začiatku krátko s modrou a potom s červenou turistickou značkou a križuje sa s viacerými ďalšími značenými chodníkmi.

Rok otvorenia: 1987

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: Sprievodca Náučným chodníkom Veľká Fatra (1987)

Kontakt: Správa Národného parku Veľká Fatra so sídlom v Martine, P. O. Hviezdoslava 73/38, 036 01 Martin, tel. 043 / 4284 503

Poznámka: V zimnom období sú informačné panely náučného chodníka demontované.

Upozornenie: Náučný chodník vedie vysokohorským hôľnym prostredím, je preto nutné pri plánovaní túry dbať na poveternostné podmienky plus počítať s potrebným časom na prístup k trase a návrat z nej.

Využiteľnosť pre školy

Vzhľadom na vyššie uvedené (pozri parametre trasy a upozornenie) náučný chodník pre terénne vyučovanie neodporúčame.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Turecká. Počtom obyvateľov maličká obec severoseverozápadne od Banskej Bystrice v juhovýchodnom okraji Veľkej Fatry v hlbokej doline Ramžinej medzi rázsochami Japeňa a Líšky. V roku 1652 sa spomína ako najväčšia z uhliarskych osád oblasti Starých Hôr, ktorých huty a bane zásobovala drevným uhlím. Jej územie sa písomne spomínajú už v listinách zo 40. rokov 16. storočia (salaš na Tureckom vrchu), resp. z roku 1563 (ťažba dreva a uhliarstvo v Tureckej doline). Obyvatelia sa okrem drevorubačstva a uhliarstva živili aj ako baníci (dochádzali do Španej Doliny). Od svojho vzniku až do zrušenia huty na Starých Horách v polovici 19. storočia mala osada status komorskej osady (osadníci boli zamestnancami Banskobystrickej banskej komory, pracovali za nízku mzdu, nepodliehali daňovej povinnosti, mali určité sociálne výhody v starobe či chorobe). Obec je rodiskom významného slovenského geológa Ota Fusána (1922 – 2019). V súčasnosti má rekreačnú funkciu – je východiskom túr na hlavný veľkofatranský chrbát, od roku 1957 sa tu ako súčasť fašiangových zvykov konajú krňačkové preteky a začiatkom leta i Majstrovstvá Slovenska a Európy vo varení a jedení bryndzových halušiek. Dve desaťročia bola významným lyžiarskym strediskom, keď v rokoch 1971 – 1992 tu bola v prevádzke výnimočná sedačková lanovka Turecká – Krížna s medzistanicou Salašky. Lanovka s pevným uchytením 165 jednomiestnych sedačiek poskytovala z Líšky, rázsochy z Krížnej, zjazdovku s dĺžkou 3,5 km, jednu z najdlhších v Československu, s prevýšením 730 m. Pripomínajú ju zvyšky budov staníc a betónové pätky podpier.

Národná prírodná rezervácia Suchý vrch. Chránené územie západne od Liptovských Revúc v južnej časti Veľkej Fatry vyhlásené v roku 1988 v oblasti hôľneho chrbta Suchého vrchu a lesnatých svahov Ostrého brda a Chyžiek v hornej časti záveru doliny Lopušnej a jej zdrojníc na ochranu ekosystému prirodzených lesov s biotopmi európskeho významu prevažne so zachovalou štruktúrou

pralesovitého charakteru, ich dynamického vývoja a prirodzených procesov v nich prebiehajúcich, ako aj prirodzených a sekundárnych nelesných biotopov európskeho významu a biotopov národného významu a druhov európskeho významu a druhov národného významu, ktoré sú na ne viazané. Porasty pralesovitého charakteru tvoria členitú enklávu medzi obhospodarovanými lesmi a sekundárnymi hoľami v nadmorských výškach 1 070 – 1 280 m. Rezervácia leží v rámci Národného parku Veľká Fatra a je súčasťou územia európskeho významu Veľká Fatra a chráneného vtáčieho územia Veľká Fatra (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Národná prírodná rezervácia Borišov. Chránené územie juhovýchodne od obce Belá-Dulice v strednej časti Veľkej Fatry vyhlásené v roku 1981 na ochranu ojedinele zachovalého prírodného charakteru záveru doliny Belianskeho potoka – jednej z najtypickejších dolín turčianskej časti Veľkej Fatry. Na pestrých horninách chočského a krížňanského príkrovu na svahoch Borišova, Šoproňa, Javoriny a Suchej s typickým krasovým reliéfom so skalnými stenami a jaskyňami (napr. Suchá jaskyňa) sú zachované spoločenstvá až štyroch lesných vegetačných stupňov (bukového, jedľovo-bukového, smrekovo-bukovo-jedľového a smrekového až kosodrevinového) s bohatstvom flóry a fauny. Rezervácia leží v rámci Národného parku Veľká Fatra a je súčasťou územia európskeho významu Veľká Fatra a chráneného vtáčieho územia Veľká Fatra (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Národný park (NP) Veľká Fatra. Veľkoplošné chránené územie zriadené v roku 2002 na necelom území jedného z najrozsiahlejších jadrových pohorí Slovenska s málo narušeným prírodným prostredím dosahujúcim vrchom Ostredok 1 596 m n. m. (NP nezaberá severovýchodné, severné ani severozápadné časti pohoria.) Pohorie zo severu rozčlenené dolinou Ľubochnianky, najdlhšou na Slovensku (cca 20 km), má spolovice severojužne prebiehajúci ústredný chrbát, ktorý sa od Ploskej delí na dva (pôdorys chrbtov má tvar Y). Tektonický vývoj územia s pestrým geologickým podložím a vonkajšie geomorfologické činitele podmienili rôznorodý charakter reliéfu a jeho veľkú členitosť. Granitové a granodioritové jadro je odkryté a vychádza na povrch len v severnej časti pohoria, a to v páse Smrekovica – Vyšná Lipová (medzi Podsuchou a Kantorskou nad Sklabinským Podzámkom). Zvyšnú časť územia pohoria i NP budujú prevažne mezozoické sedimentárne horniny. Zjavne kontrastujú východné mäkko modelované najvyššie časti hlavného chrbta s hôľnym reliéfom na slienitých vápencoch, slieňovcoch, slienitých či ílovitých bridliciach s jeho západnými rázsochami so skalnatými až bralnými územiami na prevažujúcich vápencoch a dolomitoch s hojnými povrchovými i podzemnými krasovými útvarmi a dolinami Rakšianskou, Gaderskou, Blatnickou, Necpalskou a Belianskou. Spomedzi okolo tristo evidovaných jaskýň v podcelku Bralnej Fatry vynikajú Mažarná (dlhá 134 m) a Horná Túfna (dlhá 85 m). Pohorie je v nižších polohách zalesnené, najcennejšie pralesné porasty sú prísnymi rezerváciami. Osobitý charakter najvyšších polôh ústredného chrbta – hole (horské lúky) – sú zvyškami areálov historicky odlesnených pre účely pastvy. Ich rozsah sa v súčasnosti zmenšuje vysádzaním pôvodne sa tu vyskytujúcej kosodreviny najmä za účelom zníženia lavínového ohrozenia. Akcentovaný reliéf a pestrý geologický podklad umožnil zachovanie rastlinných spoločenstiev z rôznych období postglaciálneho vývoja. Vzácne sú spoločenstvá zvyškov reliktných borín na vápencových a dolomitových bralách. Na Tlstej má jedinú lokalitu na Slovensku relikt našej kveteny pochybok huňatý (*Androsace villosa*). Typickým pre hôľne spoločenstvá hlavného chrbta je masový výskyt veternice narcisokvetej (*Anemone narcissiflora*). Zvlástnosťou je najmasovejší výskyt treťohorného reliktu tisu obyčajného (*Taxus baccata*) v rámci strednej Európy pri južnom okraji NP nad Horným Harmancom, ktorého ochrane slúži od roku 1949 národná prírodná rezervácia Harmanecká tisina. Na území Veľkej Fatry prevažujú horské druhy živočíchov, zo šeliem sa vyskytuje medveď, rys aj vlk, hniezdi tu orol skalný, problémovým je introdukovaný alpský poddruh kamzíka vrchovského (poškodzuje vzácnu skalnú vegetáciu). Územie NP sa zhruba kryje s územím európskeho významu Veľká Fatra a chráneným vtáčím územím Veľká Fatra (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Poloha a obsah informačných panelov

1. rázcestie Pod Líškou / úvod (Národný park Veľká Fatra a obsah náučného chodníka)
2. Krížna / hôľny reliéf Veľkej Fatry
3. Ostredok, turistické rázcestie / Ostredok (1 592 m)
4. Suchý vrch, juh / ?
5. Suchý vrch, sever / živočíšstvo Veľkej Fatry
6. Chyžky / lesy Veľkej Fatry
7. Ploská / Slovenské národné povstanie v oblasti Veľkej Fatry
8. rázcestie Nad Studeným / ?
9. pri Chate pod Borišovom / úvod (Národný park Veľká Fatra a obsah náučného chodníka)

Informačné panely v teréne nie sú označené názvom náučného chodníka ani nemajú vlastné názvy.

